

ODPOWIEDZI I SCHEMAT PUNKTOWANIA
WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY
Zadania 1–20 (50 pkt)

Zasady oceniania:

- za rozwiązanie zadań z arkusza poziomu rozszerzonego można uzyskać maksymalnie 50 punktów (za część testową – 20 punktów, za część z materiałami źródłowymi – 10 punktów, za wypracowanie – 20 punktów),
- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych), uznaje się każdą inną pełną i poprawną merytorycznie odpowiedź, przyznając za nią maksymalną liczbę punktów,
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania bądź części zadań oceniane w skali 0-1, punkt przyznaje się wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną,
- jeżeli podane w odpowiedzi informacje (również dodatkowe, które nie wynikają z polecenia w zadaniu) świadczą o pełnym braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają udzielonej prawidłowej odpowiedzi, odpowiedź taką należy ocenić na zero punktów,
- w zadaniach zamkniętych nie przyznajemy punktu, jeśli zaznaczono więcej odpowiedzi niż wynika to z polecenia a także jeśli zaznaczono lub wpisano – obok poprawnej (-ych) – także odpowiedź niepoprawną,
- informacje podane w nawiasach kwadratowych mają charakter alternatywny.

Zadanie	Model odpowiedzi			Schemat punktowania	
				Zasady przyznawania punktów	Punkty
1.	D			1 pkt za poprawną odpowiedź	0–1
2.	Kaszubi	mniejszość posługująca się językiem regionalnym	1	1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli 2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli	0–2
	Niemcy	mniejszość narodowa	7		
	Łemkowie	mniejszość etniczna	5		
3.	A. nepotyzm B. partykularyzm C. klientelizm			1 pkt za dwie poprawnie odpowiedzi 2 pkt za wszystkie poprawne odpowiedzi	0–2
4.	B			1 pkt za poprawną odpowiedź	0–1
5.	Dwie z trzech: - unitarna forma państwa, - decentralizacja władzy publicznej - istnienie samorządu terytorialnego [samorząd terytorialny]			1 pkt za dwie poprawne odpowiedzi	0–1
6.	Nie wymaga kontrasygnaty, gdyż jest to prerogatywa prezydenta			1 pkt za poprawną odpowiedź	0-1

	prezydenta.	i uzasadnienie	
7.	Naczelny Sąd Administracyjny	1 pkt za poprawną odpowiedź	0–1
8.	A. fałsz B. fałsz C. prawda	1 pkt za trzy poprawne odpowiedzi	0–1
9.	A. Ordynacja wyborcza [do Sejmu i Senatu RP] B. Kodeks cywilny	1 pkt za dwie poprawne odpowiedzi	0–1
10.	Powszechna Deklaracja Praw Człowieka	1 pkt za poprawną odpowiedź	0–1
11.	A. Rosja, trasa 3 B. Rumunia, trasa 2 C. Norwegia, trasa 4	1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli 2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli	0–2
12.	A. 4 B. 2 C. 1 D. 3	1 pkt za poprawne uszeregowanie	0–1
13.		<i>Prezydent RP</i>	1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli 2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli
	A.	Lech Wałęsa	
	B.	Aleksander Kwaśniewski	
	C.	Aleksander Kwaśniewski	
		<i>Prezes Rady Ministrów RP</i>	1 pkt za dwa poprawnie uzupełnione wiersze tabeli 2 pkt za wszystkie poprawnie uzupełnione wiersze tabeli
	A.	Hanna Suchocka	
	B.	Leszek Miller	
	C.	Jerzy Buzek	
14.	A. Armenia B. Azerbejdżan C. Gruzja D. separatystyczne <i>*kolejność zapisów B i C nie jest istotna</i>	po 1 pkt za dwie poprawne odpowiedzi	0–2
15.	A.	problem - pogodzenie wolności i równości [rozwijanie wolności i równości jednocześnie]; rozwiązanie – maksymin, a zatem strategia zagwarantowania sobie możliwie najwyższej z minimalnych wpłat, jakie społeczeństwo oferuje ofiarom nieszczęść i niepowodzeń.	1 pkt za poprawne wskazanie problemu i rozwiązania
	B.	Sprzeczność z teorią Rawlsa polega na tym, iż anarchizm nie gwarantuje bezpieczeństwa, a komunizm – ogranicza wolności.	1 pkt za poprawne wskazanie dwóch sprzeczności
16.	A.	Trzy spośród następujących: - brak sukcesów gospodarczych, mimo silnego zaangażowania państwa, w tzw. Krajach Trzeciego Świata; - rewolucja konserwatywna, - szybszy, bardziej efektywny rozwój gospodarki uwolnionej od nadmiernej opiekuńczości państwa - upadek socjalizmu uważanego za alternatywę liberalizmu <i>*Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens</i>	1 pkt za wskazanie trzech poprawnych czynników
	B.	- kryzysy gospodarcze - konieczność przeprowadzenia reform <i>*Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens</i>	1 pkt za wskazanie dwóch poprawnych przypadków

17.	A.	Trzy z następujących: - żadnego przedmiotu w świecie nie może zidentyfikować jako własny - nie może swobodnie dysponować przedmiotami i oczekiwać od innych, że ich użyczą - wszystko jest obiektem pragnienia, a nie czegoś, do czego posiada uprawnienie -nie może postrzegać żadnego składnika rzeczywistości jako związanego z kimkolwiek innym - wobec żadnej rzeczy nie obowiązują pojęcia „uprawnienia” i „posiadania” - świat pozostaje czymś obcym, polem bitwy, której nie można zakończyć - rzeczy tworzą jedynie nieludzką scenografię dla antropomorficznych stosunków między ludźmi <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens</i>	1 pkt za wskazanie trzech poprawnych doświadczeń	0–2
	B.	Trzy z następujących: - wpływa na kształtowanie człowieka jako istoty społecznej, - przyczynia się do budowy społeczeństwa - świat przestaje być amorficzną przestrzenią stając się ludzkim domem - postrzeganie świata przez pryzmat uprawnienia, odpowiedzialności i wolności <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens</i>	1 pkt za wskazanie trzech poprawnych konsekwencji	
18.	A.	-nie tylko prawa II generacji wymagają pozytywnych działań państwa [prawa I generacji nie są tylko prawami negatywnymi] -gwarancje praw drugiej generacji nie przekraczają możliwości wysoko rozwiniętych i ceniących demokrację państw współczesnego świata	1 pkt za dwa poprawne argumenty	0–2
	B.	Realizacja praw II generacji może przeobrazić się w państwową kuratelę i kontrolę nad obywatelami.	1 pkt za poprawną odpowiedź	
19.	A.	Zniewolenie - przymus, ograniczenie wolności poniżej pewnego minimum. Nie każde ograniczenie jest zniewoleniem; aby zaistniało, sfera wolności musi zostać ograniczona za sprawą innych ludzi [aby było zniewolenie potrzebne jest działanie innego człowieka, który mnie ogranicza] <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens</i>	1 pkt za poprawne wskazanie pojęcia i wyjaśnienie	0–2
	B.	Wolność pozytywna oznacza możliwość działania, prawa do czegoś, zaś wolność w rozumieniu negatywnym to sfera wokół jednostki, w którą nikt nie ingeruje. <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens</i>	1 pkt za poprawne wskazanie różnicy	
20.	I – treść, II – styl i język, III - kompozycja			0–20
	Zdający:			
Temat 1: Porównaj model państwa liberalnego i socjalnego. Przedstaw ich krytykę z punktu widzenia realizacji funkcji socjalnej i gospodarczej państwa.				
	I	A. Charakteryzuje model państwa liberalnego i socjalnego.	0-4 pkt za	

	Model państwa liberalnego - gospodarka powinna być oparta o mechanizmy wolnorynkowe, co najlepiej sprzyja gospodarczej kreatywności i racjonalizuje wszelkie związane z nią koszty - podatki powinny być niskie, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości (więcej pieniędzy zostaje w rękach przedsiębiorców, dzięki czemu mogą je inwestować) - realizacja wyrównywania szans powinno się dokonywać poprzez wspieranie instytucji pozarządowych i tworzenie dogodnych rozwiązań dla ich funkcjonowania (idea 1 %), poza tym zamiast pieniędzy powinno się stwarzać warunki dla nowych miejsc pracy - instytucje państwowe powinny stwarzać ludziom warunki do korzystania z należnych im praw, ale człowiek sam powinien dążyć do zapewnienia sobie dobrobytu Model państwa socjalnego, np. - państwo poprzez swoją politykę powinno go stymulować gospodarkę w miejscach stagnacji (interwencjonizm) - podatki powinny być stopniowalne w swojej skali w zależności od wysokości dochodu (to pozwoli osobom mniej zarabiającym na podnoszenie swojego poziomu życia) - struktury państwa powinny aktywnie działać na rzecz niwelowania różnic majątkowych, gdyż mają do tego odpowiednie środki prawne (podatki) i finansowe • <i>Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie cechy charakterystyczne</i>	charakterystykę modelu państwa liberalnego 0-4 pkt za charakterystykę modelu państwa socjalnego (0–8)	
	B. Dokonuje krytyki modelu państwa liberalnego i socjalnego.	0-4 pkt za krytykę funkcji socjalnej i gospodarczej realizowanej	

	Krytyka państwa liberalnego, np.: - idea wolnej gospodarki jest formą, która sprzyja upadaniu państwowych przedsiębiorstw i wzrostowi bezrobocia - państwo bazujące na podatku liniowym to finansowanie budżetu poprzez obciążenia dla najuboższych i odwracanie się plecami od swoich biedniejszych obywateli; traci autorytet i nie jest godne szacunku; takie państwo jest niesprawiedliwe, gdyż nie wspiera słabszych - złożenie pomocy osobom biednym i charakteryzujące się niskim statusem majątkowym na barki organizacji pozarządowych sprawia, iż zdane one będą na ich łaskę i zmienność; nie można opierać tego, co wymaga stałego działania na ludzkiej dobroczynności Krytyka państwa socjalnego, np.: - państwo nakładające na część swoich obywateli różną podatkową daninę, nie traktuje wszystkich tak samo, a zatem łamie zasady równości wobec prawa; bogatsi i tak płacą więcej przy tym samym procencie (podatku liniowym), a wyższy podatek jest dla nich jak kara za pracowitość i kreatywność - wolna gospodarka kierując się ideą zabiegania o własne bogactwo rozwija także bogactwo innych (jeśli się wzbogacę dam pracę innym, a oni wydając w ten sposób zarobione fundusze, wzbogacają innych i tych, których oni zatrudniają); wprowadzając interwencjonizm i zaburzając mechanizm rynkowy państwo krępuje przedsiębiorczość, niszczy racjonalność decyzji gospodarczych – to podnosi koszty - struktury administracyjne są zarządzane nieefektywnie przez co znaczna część pieniędzy przeznaczona dla potrzebujących idzie na obsługę instytucji, które mają im pomagać <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie uzasadnienia</i>	przez państwo socjalne 0-4 pkt za krytykę funkcji socjalnej i gospodarczej realizowanej przez państwo liberalne (0–8)	
	C. Zamieszcza we właściwych kontekstach przykłady z minimum dwóch źródeł.	po 1 pkt za każde wykorzystanie źródła (0-2)	
II	D. Stosuje poprawny język wypowiedzi.	(0–1)	
III	E. Przedstawia treści w sposób przemyślany, spójny i logiczny (właściwa struktura pracy).	(0–1)	
Temat 2: Przedstaw przejawy realizacji równości i wolności we współczesnych państwach demokratycznych. Wyjaśnij, na czym mogą polegać kolizje tych wartości.			

I	A. Charakteryzuje przejawy realizacji wolności i równości we współczesnych państwach. Realizacja wolności, np.: - wolność jest czymś naturalnym, a zatem człowiek ma do niej prawo; - wolność słowa – możliwość wyrażania swoich poglądów, rozwój wolnych mediów, zakaz stosowania przez państwo cenzury prewencyjnej, - wolność zrzeszania się- umożliwia organizowania się obywateli i prowadzenia przez nich różnorodnej działalności. Społeczeństwo w państwie demokratycznym cechuje pluralizm, czego wyrazem jest działanie obywateli w różnych sferach życia i organizacjach (partie polityczne, związki zawodowe , stowarzyszenia) - wolność religii – wolność wyznawania religii według własnego uznania , możliwość uzewnętrzniania swoich przekonań religijnych - jeżeli ludzkie działanie nie szkodzi drugiemu człowiekowi, nikt nie ma prawa go ograniczać Realizacji równości, np.: - równość wobec prawa – równe traktowanie obywateli, zakaz dyskryminacji przez władze - równość szans - żaden człowiek nie jest winien temu, w jakich rodzi się warunkach, każdy powinien mieć takie same szanse rozwoju, edukacji - równość ekonomiczna – niwelowanie różnic w poziomie życia obywateli, zbyt duże dysproporcje materialne, mogą stanowić podstawę społecznych frustracji i poczucia silnie odczuwanej niesprawiedliwości <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie przejawy realizacji</i>	po 2 pkt za wskazanie przykładu wolności i omówienie jego realizacji (0–6) po 2 pkt za wskazanie przykładu równości i omówienie jego realizacji (0–6) (0-12)	
----------	---	---	--

	B. Wyjaśnia kolizje wolności i równości, podając przykłady na rzecz wolności: - wolność słowa może naruszać dobro innych osób - wzrost wolności w zakresie np. prawa pracy może sprawić, że pewne grupy obywateli będą dyskryminowane, bezpieczeństwo socjalne pracownika będzie mniejsze, stanie się stroną zdecydowanie słabszą wobec pracodawcy - zwiększając wolność w zakresie podatkowym (czyli znosząc podatek progresywny) następuje zwiększenie dysproporcji majątkowych na rzecz równości: - wprowadzając parytety w składzie jakichś organów, ogranicza się wolność wyborców, którzy nie mogą wybierać w pełni zgodnie z własnymi preferencjami - wprowadzając podatek progresywny mający służyć redystrybucji dóbr (czyli wyrównywaniu poziomów) ogranicza się wolność lepiej zarabiających, niektórzy mówią o karaniu za kreatywność <i>* Należy przyznać punkty za sformułowania oddające powyższy sens oraz inne poprawne merytorycznie przejawy kolizji</i>	po 1 pkt za każdy przykład kolizji na rzecz wolności (0-2) po 1 pkt za każdy przykład kolizji na rzecz równości (0-2) (0-4)	
	C. Zamieszcza we właściwych kontekstach przykłady z minimum dwóch źródeł.	po 1 pkt za każde wykorzystanie źródła (0-2)	
II	D. Stosuje poprawny język wypowiedzi.	(0-1)	
III	E. Przedstawia treści w sposób przemyślany, spójny i logiczny (właściwa struktura pracy).	(0-1)	